

כתיבה ממוזגת למטרות אקדמיות

הסדנה על פי הנחייתן של ד"ר עליזה עמיר והלה אתקין

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

אגף השפות

הפיקוח על הוראת העברית

מטלת הכתיבה

- במסגרת יום למידה העוסק ב"חינוך לקיימות" נתבקשתם להכין סקירה תיאורטית על **המשבר הסביבתי בעולם** ועל **תפקידה של מערכת החינוך בהתמודדות עם משבר זה**.
- בכתיבתכם הישענו על שלושת הטקסטים. הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הטקסט וברישום המקורות (ביבליוגרפיה). כתבו בהיקף של כ-300 מילים.

עיקרון ההשמטה – דוגמה

○ לחנך את דור המבול

○ אילון שוורץ

○ (מעובד על פי הפתיחה והחלק הראשון ממאמרו של אילון שוורץ, פנים 21, קיץ 2002)

○ זה עשור טוענים מדענים חשובים בעולם כי אנו הולכים לקראת משבר סביבתי חמור המסכן את עתיד האנושות כולה, וכי יש צורך דחוף בשינוי רדיקלי באורחות חיינו. האם מערכת החינוך מסוגלת להתמודד עם המשבר הסביבתי ולחנך דור ללכת בדרך אחרת? ספק רב. בוודאי לא לאור מה שראינו עד עכשיו. [...]

○ למה חותרים כשמדברים על חינוך סביבתי, ובמה הוא שונה כל כך מהקיים? טעות היא, למשל, לחשוב שהחינוך הסביבתי הוא פשוט עוד תחום ידע שיש להוסיפו לתכנית הלימודים. הוגה הדעות דוד אור טוען כי אין אנו זקוקים לסתם עוד ידע. הדור שלנו הוא מן הידענים שהאנושות הכירה, וזה לא מנע את המשבר הסביבתי. אפשר אפילו לטעון שזה מה שגרם למשבר או תרם לו רבות. דרושה תבונה ולא רק ידע, וזו משימה חינוכית שונה בתכלית. השאלה היא אפוא מה הסר בחינוך היום, ומה נדרש כדי ליצור דור נבון, ולא רק דור יודע.

○ אילון שוורץ הוא מרכז מכון קשל לחינוך סביבתי.

○ פנים - כתב עת של הסתדרות המורים. גיליון 21 יוחזד לנושא האקולוגיה ואיכות הסביבה.

מטלה 1: התנסות בכתיבה

- לפניכם המידע שנאסף מכל אחד מהמאמרים לאחר תהליך ההשמטה.
- ארגנו את המידע לקראת הכתיבה - כל אחד יבחר בדרך המתאימה לו.
- כתבו את סקירת הספרות.
- בחירת דרך הארגון תלויה בסגנון הלמידה המתאים לכל לומד. יש המעדיפים לכתוב ולשכתב, ויש המעדיפים לתכנן מראש באמצעות הצגים גרפיים, כגון טבלה, תרשים זרימה, או באמצעות ראשי פרקים.

○ כללי APA לשם האחדת דרכי האזכור, הציטוט והרישום
הביבליוגרפי.

מטלה 2: צפייה בעמית המבצע את המטלה

המדגים :

- צפו בעמית המתנדב לבצע את משימת המיזוג תוך הקרנתה על המסך .
- על המדגים להמליץ בקול את מחשבותיו ואת שיקולי הדעת שהנחו אותם בכתיבתו (כיצד ארגן את הכתיבה ? המהלכים בכתיבה , קשיים, תובנות ועוד)

הצופים :

- תעזו את הפעולות המרכזיות שהעמית /המתנדב מבצע כדי לכתוב את סקירת הספרות
- כתבו מסמך הכולל עצות לכותבי סקירת ספרות .

מטלה 3: שכתוב והתבוננות בשינויים

- חזרו לטיוטה הראשונה שכתבתם , וערכו בה שינויים בעקבות הצפייה
- אילו שינויים ערכתם בעקבות הצפייה והתבוננות שהועלו בדיון ?
- מה למדתם מתהליך הצפייה ?

מטלה 4: שילוב של מובאה

○ לפניכם מובאה מהמאמר. שלבו אותה בטקסט שכתבתם.

המובאה הופיעה בעמוד 2 של המאמר.

תוכלו להיעזר בכללי APA לראות דוגמאות לשיבוץ של מובאות

ברצף הכתיבה .

מטלה 5: התבוננות בתוצרים

בחירת התוצר המיטבי

- איתור דרכי האזכור ואופני המיזוג על מנת לבחון מהו התוצר המיטבי.
- העתיקו מתוך הטקסטים לפחות שבעה פועלי הבעה שונים
- מצאו באחד הטקסטים דוגמה לדיבור ישיר. העתיקו אותה.
- בטקסט יש פיסות מידע המוסכמות על הכותבים.
 1. העתיקו ארבע דוגמאות
 2. בדקו באילו ניסוחים השתמשו בטקסט לציון המידע המוסכם על הכותבים
- העתיקו משלושת הטקסטים דוגמה מכל אחת מדרכי מסירת הדיבור

נספח

חקר התוצר: פירוק התהליך

○ תובנות : השמטה , הכללה והבניה

עיקרון ההשמטה – דוגמה

○ לחנך את דור המבול

○ אילון שוורץ

○ (מעובד על פי הפתיחה והחלק הראשון ממאמרו של אילון שוורץ, פנים 21, קיץ 2002)

○ זה עשור טוענים מדענים חשובים בעולם כי אנו הולכים לקראת משבר סביבתי חמור המסכן את עתיד האנושות כולה, וכי יש צורך דחוף בשינוי רדיקלי באורחות חיינו. האם מערכת החינוך מסוגלת להתמודד עם המשבר הסביבתי ולחנך דור ללכת בדרך אחרת? ספק רב. בוודאי לא לאור מה שראינו עד עכשיו. [...]

○ למה חותרים כשמדברים על חינוך סביבתי, ובמה הוא שונה כל כך מהקיים? טעות היא, למשל, לחשוב שהחינוך הסביבתי הוא פשוט עוד תחום ידע שיש להוסיפו לתכנית הלימודים. הוגה הדעות דוד אור טוען כי אין אנו זקוקים לסתם עוד ידע. הדור שלנו הוא מן הידענים שהאנושות הכירה, וזה לא מנע את המשבר הסביבתי. אפשר אפילו לטעון שזה מה שגרם למשבר או תרם לו רבות. דרושה תבונה ולא רק ידע, וזו משימה חינוכית שונה בתכלית. השאלה היא אפוא מה הסר בחינוך היום, ומה נדרש כדי ליצור דור נבון, ולא רק דור יודע.

○ אילון שוורץ הוא מרכז מכון קשל לחינוך סביבתי.

○ פנים - כתב עת של הסתדרות המורים. גיליון 21 יוחזד לנושא האקולוגיה ואיכות הסביבה.

דוגמה לארגון מידע

חקר התוצר : פירוק התהליך

- תובנות : אתיקה

- תובנות : האזכורים ושילובם בטקסט

- תובנות : ביבליוגרפיה : הפנייה לכללים של בית ברל : עיון בכללים

חקר התוצר: פירוק התהליך

○ תובנות :

○ טקסט אוטונומי

○ האמצעים הלשוניים החיוניים לכתובת מיזוג

השמטה, הכללה והבניה

○ הפעולות שהקורא מבצע:

○ **השמטה** – הקורא משמיט פיסות מידע שאינן רלוונטיות לדרישות המטלה ולמטרותיה

○ **הכללה** – הקורא אוסף את פיסות המידע ויוצר הכללות, כגון ארגון פרטים בקבוצות או במסגרת מושגית אחת, נסחו היגד-על, רעיון מרכזי, מסקנה, טענה מרכזית, כוונת הכותב

○ **הבניה** – ארגון המידע וייצוגו בדרכים שונות.

○ על פי ואן דייק 1988 בתוך פרילוק וחרוב (תשס"א). "לעבד טקסט מבלי לאבדו", איגרת מידע מ"ח.

אתיקה מקצועית: דוגמה

○ אזכור בגוף העבודה :

(שוורץ , 2002)

(ונגר , 2009)

(המשרד לאיכות הסביבה , 2015)

○ כתיבת ביבליוגרפיה (קישור לבית ברל)

- ונגר, א' (2009). מהו חינוך סביבתי ראוי. *הד החינוך 59*.
- המשרד לאיכות הסביבה (2015). *בית ספר ירוק – הלכה למעשה*. ירושלים: ישראל.
- שוורץ, א' (2002). לחנך את דור המבול. *פנים, 21*.
- כללי APA לשם האחדת דרכי האזכור, הציטוט והרישום הביבליוגרפי

חקר התוצר: פירוק התהליך

○ האמצעים הלשוניים החיוניים לכתיבת מיזוג :

○ תובנות : שימוש בפעלי הבעה מתאימים

○ תובנות : מבנים לשוניים המאפיינים ביטויי ההשוואה לדמיון ולשוני

מבנים לשוניים המאפיינים ביטויי הוספה

○ תובנות : שימוש בדרכי מסירת הדיבור: דיבור עקיף, דיבור ישיר ,

הסגר

○ תובנות : מימוש לשוני של הכללות

האמצעים הלשוניים החיוניים לכתיבת מיזוג :

○ שימוש בפעלי הבעה מתאימים :

טוען, סוקר, משווה, מדגים, מתאר

○ מבנים לשוניים המאפיינים ביטויי ההשוואה לדמיון ולשוני:

(כגון כשם... כך גם, כפי ש... בדומה ל, במקביל ל; לעומת זאת, כנגד
ה, בניגוד ל, אינו דומה ל..., ואילו, בניגוד לכך, מצד אחד...) מצד אחר
ביטויי הוספה

האמצעים הלשוניים החיוניים לכתיבת מיזוג :

○ שימוש בדרכי מסירת הדיבור: דיבור עקיף, דיבור ישיר, הסגר

דיבור עקיף: גם ונגר (2009) דוגל בתפיסת החינוך הסביבתי וטוען כי השקפת עולם זו חייבת להיות מונחת ביסודו של החינוך במאה ה-21.

דיבור ישיר (ציטוט): המחבר מסיים את מאמרו במשפט: "בקרוב לא יישאר אל מה להתגעגע, והאנושות תאבד בשלב זה של התפתחותה את הרגש הנוסטלגי" (ענברי, 2012, עמ' 3), וזוהי, ללא ספק, טענתו המרכזית במאמר.

הסגר: המשרד להגנת הסביבה (2015) מפרט את עקרונותיו של בית הספר הירוק שמטרתו ליישם את תפיסת החינוך הסביבתי. לפי המסמך, מטרתו של בית ספר הירוק להביא לשינוי בתודעה ובהתנהגות של הקהילה ביחס לסביבה.

טקסט אוטונומי:

- טקסט אוטונומי העומד בפני עצמו
- הטקסט שנכתב אינו מחייב את הקוראים להכיר את הטקסטים ששימשו לתשתית הסקירה .
- הנושא עומד במרכז

לעיון ולקריאה נוספת:

- עמיר, ע' ואתקין, ה' (2014) - מיזוג מידע - יחידת הוראה. משרד החינוך, הפיקוח על הוראת העברית.
- Kintsch, W. & van Dijk, T.A. (1978). Toward a model of text comprehension and production, *Psychological Review* 85 (5): 363-394

